

Міністерство освіти і науки України

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

TETIANA KALYNIUK

**SPRACHENWIRRWARR:
DEUTSCHE SPRACHVARIETÄTEN**

Навчальний посібник

Кам'янець-Подільський

2019

УДК 811.112.2:7(075.8)
ББК 81.432.4 -923
К-17

*Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
протокол № 2 від 28.02.2019*

Рецензенти:

Фоміна Г. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації (Національний університет біоресурсів і природокористування)

Гудима Н. В., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Зданюк Т. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

К-17

Калинюк Т. В.

Sprachenwirrwarr: deutsche Sprachvarietäten : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, ТЗОВ «'Апостроф», 2019. – 88 с.

Метою навчально-методичного посібника є формування й удосконалення міжкультурної комунікативної компетенції, вивчення мовних особливостей національних варіантів німецької мови та її територіальних діалектів, формування лінгвокраїнознавчої орієнтації у ході вивчення курсу «Регіональні варіанти сучасної німецької мови».

УДК 811.112.2:7(075.8)

ББК 81.432.4 -923

Inhaltsverzeichnis

Передмова	4
Einheit 1. Soziolinguistik des Deutschen	5
Einheit 2. Formen der Sprache	10
Einheit 3. Variation und Varietäten im Gegenwartsdeutsch	14
Einheit 4. Die weltweite Verbreitung der deutschen Sprache	29
Einheit 5. Nationale Zentren des Deutschen	44
Einheit 6. Deutsche Dialektlandschaft	62
Quellenverzeichnis	86

Передмова

Метою навчального посібника є ознайомлення студентів-філологів з мовними особливостями національних варіантів німецької мови та її територіальних діалектів, формування соціокультурної компетенції та лінгвокраїнознавчої орієнтації у ході вивчення курсу «Регіональні варіанти сучасної німецької мови».

Зміст посібника розкриває основні теоретичні положення соціокультурних аспектів розвитку та функціонування мови, містить відомості про роль та місце німецької мови серед інших мовних систем, її зв'язок з мисленням, культурою та суспільним розвитком європейського народу, знайомить з основними поняттями та термінами «мова», «мовна норма», «стандарт», «варіант», «варіативність», «національний варіант», «регіональний варіант», «розмовна мова», «діалект» тощо.

У посібнику німецька мова розглядається як своєрідна «архісистема», що поділяється на кілька функціональних підсистем, які різняться між собою не лише територіальною поширеністю, але й фонетичними, граматичними та лексичними особливостями. Зіставлення цих фактів сприяє більш глибокому засвоєнню закономірностей мовного розвитку, готує майбутніх спеціалістів до їх професійної діяльності.

На думку автора, навчальний посібник зацікавить студентів, учителів німецької мови, а також усіх бажаючих поглибити свої знання з німецької мови.

SOZIOLINGUISTIK DES DEUTSCHEN

- 1. Begriffs- und Gegenstandsbestimmung der Soziolinguistik.**
- 2. Verhältnis zu Soziologie und anderen Disziplinen.**
- 3. Ziele und Aufgaben der Soziolinguistik.**
- 4. Varietätenlinguistik als Teilbereich der Soziolinguistik.**

1. Begriffs- und Gegenstandsbestimmung der Soziolinguistik

Im Gegensatz zu vielen anderen Bereichen der Linguistik ist die Soziolinguistik ein recht junges Forschungsgebiet. Sie entstand als Untersuchungsfeld in den 1960-1970er Jahren in den USA. Als einer der Kerngedanken der Soziolinguistik bestimmt man: die Variation der sprachlichen Formen ist nicht chaotisch, sondern zumindest teilweise systematisch. Die Sprache hat eine soziale Struktur. Es wurde festgestellt, dass die Variation der sprachlichen Formen mit den sprachexternen sozialen Faktoren korreliert. Das heißt, dass die sprachliche Variation die Art und Weise gestaltet, wie die Sprache zu einer Sprachgemeinschaft verknüpft wird.

Der Begriff **Soziolinguistik** ist nicht eindeutig. Die Wissenschaftler bestimmen ihn:

- „Wissenschaftsdisziplin im Überschneidungsbereich von Linguistik und Soziologie, die sich mit den wechselseitigen Beziehungen zwischen Sprache und Sozialstrukturen beschäftigt“;

- „das Studium der Sprache im sozialen Kontext“;

- „Wissenschaft von den gesellschaftlichen Bedingungen der Sprache“;

- „Die Soziolinguistik untersucht die Beziehungen zwischen der Sprache und der gesellschaftlichen Gruppenzugehörigkeit von Sprechern/Hörern, man sagt auch: zwischen Sprachstruktur und Sozialstruktur“;

- „Die Soziolinguistik untersucht, welche Formen von Sprachhandeln für welche sozialen Gruppen einer Sprachgemeinschaft typisch sind“;

- Soziolinguistik ist die Untersuchung der Sprache in ihren sozial und funktional verschieden ausgeprägten Spielarten, denen ein sprachliches, normatives und Handlungswissen jeweils entspricht“.

Soziolinguistik versteht sich als eine empirischorientierte Disziplin im ‘Zwischenbereich’ von Soziologie und Linguistik, die strukturelle Eigenschaften sowie Status und Funktion der gesprochenen Sprache beschreibt, die wachsende Distanz zwischen theoretisch und empirisch orientierter Sprachforschung abbauen und der Sprachtheorie neue Erklärungsdimensionen für Sprachvariation und Sprachwandel bieten will.

Der Terminus Soziolinguistik besteht aus zwei Wörtern, *sozial* und *Linguistik*. Das Wort Linguistik hat seine Wurzeln im lateinischen Begriff *lingua*, was Zunge, Rede oder Sprache bedeutet. Neben Linguistik wird auch der Begriff Sprachwissenschaft verwendet. Das Wort

Quellenverzeichnis

1. Гінка Б. Was ist deutsch? Stereotype und Realität. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2004. 248 с.
2. Гінка Б.І. Скарбничка з германістики: Посібник-порадник для студентів-германістів. Тернопіль: Астон, 2002. 208 с.
3. Гінка Б.І. Лексикологія німецької мови : лекції та семінари : навч. посіб. для студентів-германістів. Вид. 2-е, переробл. і доп. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка, 2008. 322 с.
4. Навчально-методичний комплекс DU 3. / Бориско Наталія, Брунер Каті, Каспар-Хене Хільтрауд та ін. Вінниця: «Нова книга», 2013. 200 с.
5. Кузько П.В. Варіативність та діалектологія в лінгвокультурологічній парадигмі німецької мови // Культура народів Причорномор'я. 2008. № 142. Т. 1. С. 412-415.
6. Кузько П.В. Лингвокультурный аспект немецких диалектов // Наукові записки Луганського національного університету. Вип.7. Т. 1. Серія „Філологічні науки“: Зб. наук. праць [Пред'явлення світу в гуманітарних дискурсах ХХІ століття] / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ: „Альма-матер“, 2008. С. 71-78.
7. Ammon Ulrich. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz. Das Problem der nationalen Varietäten. Berlin: de Gruyter, 1995. 360 S.
8. Ammon U., Bickel H., Lenz A. Variantenwörterbuch des Deutschen. Die Standardsprache in Österreich, der Schweiz, Deutschland, Liechtenstein, Luxemburg, Ostbelgien und Südtirol sowie Rumänien, Namibia und Mennonitensiedlungen (2. Auflage). Berlin: De Gruyter, 2016.
9. Ammon Ulrich, Dittmar Norbert, Mattheier Klaus J. Soziolinguistik. Ein internationales Handbuch zur Wissenschaft von Sprache und Gesellschaft. Berlin, New York 1987/88. 386 S.
10. Duden. Wie sagt man in Österreich? (Wörterbuch des österreichischen Deutsch), München- Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag, 1998. 381 S.
11. Kudina O. Die Länder, wo man Deutsch spricht: Навчальний посібник з лінгвокраїнознавства. Вінниця: Нова книга, 2002. 344 с.
12. Mattheier Klaus J. Pragmatik und Soziologie der Dialekte: Einführung in die kommunikative Dialektologie der Deutschen. Heidelberg: Quelle & Meyer, 1980. 549 S.
13. Naumenko A. Nationale Varianten der deutschen Sprache als Kulturantropozentrisches Problem // Germanistik in der Ukraine. Ukrainischer Hochschulgermanistenverband, Kiewer Nationale Linguistische Universität: Verlagszentrum der KNLU, 2007. S. 24-32.

14. http://www.duden.at/download/oesterreichisches_deutsch.pdf
<http://www.salzburg.gv.at/eusr12.pdf>
http://de.wikipedia.org/wiki/Plurizentrische_Sprache
http://de.wikipedia.org/wiki/%C3%96sterreichisches_Deutsch
http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_von_Austriaismen
<http://wwwoedt.kfunigraz.ac.at/>
<http://www.dasoesterreichischedeutsch.at/>

Калинюк Т. В.

SPRACHENWIRRWARR: DEUTSCHE SPRACHVARIETÄTEN

Навчальний посібник (німецькою мовою)

Здано в набір 15.02.2019. Підписано до друку 06.03.2019.

Формат 60x84/16. Папір офсетний, друк трафаретний.

Гарнітура Times New Roman.

Ум.-друк. арк. 5,12. Авт. арк. 4,53.

Наклад 100 прим. Зам. 4788

Макет та друк – видавничо-поліграфічне підприємство “Апостроф”,
вул. Уральська, 2, м. Кам’янець-Подільський, Україна, 32300